

LINUM

Informationsblad
från Skånelin

Våren 2003

ÅRSMÖTE
FÖRENINGEN SKÅNELIN
Intressenter för spånads- och oljelin

Föreningens medlemmar samt andra intresserade kallas härmed till
årsmöte lördagen den 29 mars 2003 kl 10 00
på Solsidan, Hemsjöden, Citadellet i Landskrona

- * Årsmötesförhandlingar
- * Ewa Kewenter berättar om sin bok "Lin och Linne"
- * Vi kan även se utställningen "Hårkullorna från Våmhus"
- * Skånelin bjuder på kaffe och linfröbullar

VARMT VÄLKOMNA!
Styrelsen för Skånelin

LINBEREDNINGSKURS planeras lördagen den 9 augusti kl 09 00 t o m söndagen den 10 augusti kl 16 30 på Glimmebodagården i Brösarps norra backar. Är Du intresserad eller någon bekant? Hör av Dig till Henny Johansson, tel 0414-73086, 73109 eller Karin Bringert, tel 0414-73121 före midsommar.

SPINNEGILLE, lördagen den 3 maj 2003
Spinnegillet detta år äger rum på Lilla Rödde Museum, tillhörande Färs Härads Hembygdsförening. Museet innehåller mycket intressanta textilier, tillverkade av ättlingar till gästgivardöttrarna från Everlöf. Vi träffas mellan kl 09 00 och 16 00. Fm-kaffe och lunch serveras till självkostnadspris.
Anmälan till Ruth Olsson, tel 0416-12 230.
Kör vägen mellan Veberöd och Blentarp, följ skyltar.

Föreningen Skånelins årsberättelse 2002

Föreningen har under sitt sextonde verksamhetsår, haft 201 betalande medlemmar, en ökning med 6 st. Medlemsavgiften har varit oförändrad, 70 kr.

Följande medlemmar har ingått i Skånelins styrelse:

Ruth Olsson, Sjöbo, vice ordförande

Henny Johansson, Brösarp, kassör

Lilian Lugné, Ystad, sekreterare

Camilla Höst, Svedala

Jan Lindberg, Billeberga

Ulla Jönsson, Trelleborg

Suppleanter:

Björn Attervall, Bjärred

Eva Ekstrand, Kävlinge

Gunnar Nilsson, Hammenhög

Solgerd Nilsson, Kävlinge

Bengt Svennerstedt, Lund

Revisorer:

Jan-Greger Persson, Kävlinge

Sonja Johannesson, Kävlinge

Anita Svensson, Tågarp; suppleant

Valberedning:

Karin Persson, Förlöv

Brita Gunnarsson, Lund

Elna Danielsson, Gladsax

Styrelsen har under verksamhetsåret haft fem protokollförda sammanträden:

23 mars årsmöte på Enetorpets Färg, Frostavallen

13 maj Ulla Jönsson, Trelleborg

7 augusti Solgerd Nilsson, Kävlinge

4 november Henny Johansson, Brösarp

11 januari Lilian Lugné, Ystad

Föreningens årsmöte

Vice ordförande Ruth Olsson hälsade medlemmarna välkomna till årsmötet som ägde rum på Enetorpets färg, Höör. Efter årsmötet serverades kaffe och linfröbullar. Bodil Jeppsson visade sedan runt i de tidigare skolkokalerna som numera används för blandning och försäljning av oljefärg.

Övriga aktiviteter

4/5 Spinnegille i Glimåkra

5/5 Demonstration av lin och ull på Hörjelgården

26/5 Glimmebodadagen

23/6 Linberedning, Näsums Hembygdsförening

7/7 Linberedning, Kronotorps Mölla
Linryckning hos Ester Hansson,
Holmbytorp och hos Jan Lindberg,
Billeberga

11/8 Linberedning Kulturdagen, Veberöd

7-8/8 Linberedning, Skånedagarna, Bosjökloster

13-16/8 Skånelins studieresa till Litauen med 28 st nöjda resenärer. Redan under resan kom det fram olika förslag till nästa arrangemang!?

5/11 Lindemonstration, förskoleklass på Hubertusgården, Lund.

Brydestuan

Linberedningskurserna har haft undervisning där och medlemmar har använt Brydestuan under hösten. Där har även utförts en behövlig storstädning.

Linum

Medlemsbladet för Skånelin, skriften LINUM har utkommit 2 ggr under året. I denna informeras medlemmarna om aktiviteter och händelser samt ges information om lin. Redaktionen som består av Eskil Persson tar tacksamt emot bidrag från medlemmarna.

Linkurser

Studiecirklar har hållits i Sjöbo och Glimmeboda.

Styrelsen vill rikta ett varmt tack till Skånelins medlemmar för visat intresse för föreningens mångskiftande verksamheter.

Ystad 2003 01 21

Styrelsen för Skånelin

SÄLJES

Spinnrock tillverkad i Bergkvara på 1970-talet, mycket gott skick.

Medelfin häckla, ny.

Gullan Gerward

Priser diskuteras.

E-mail: Gerward@fysik.dtu.dk

Besök på den sovjetiska atomraketbasen i Litauen

När Skånelinmedlemmar besökte Litauen i augusti 2002 gjordes också ett studiebesök på en atomraketbas. Här ett referat signerat Lillian Lugné

Åren 1960-62 byggde ryssarna en atomraketbas på litauisk mark, belägen endast c:a 20 mil från Östersjöns strand. Det var den bas, som låg närmast mot det västerländska försvarsblocket.

Vi färdades genom skogen på en väg, som anlades av de grusmassor som grävts upp från de 4 "gropar", i vilka raketerna placerats.

Framme vid området kunde man fortfarande se resterna av inhägnaderna; ett tre meter högt stängsel som återkom ytterligare två gånger! Vi såg också fyra stora kupoler, c:a 50 m i diameter, som höjde sig 2-3 m över markytan. Vår reseledare Erika hade berättat en del och detta avskräckte säkert många deltagare från att ge sig ner i de underjordiska labyrinterna. Vi blev guidade av en ung litauisk flicka vars berättelse först översattes till engelska av vår lokala guide. Därefter översatte Erika till svenska.

Anläggningsarbetet hade utförts av estniska soldater. (Ester och litauer kan inte förstå varandras språk.) Transporter av material och manskap skedde nattetid och byarna längs färdvägen mörklades; allt för att bevara hemligheten. Man grävde med spadar de fyra nästan 30 m djupa schakten för robotarna samt de förbindelsegångar och andra utrymmen som behövdes.

Ryska soldater skötte sedan anläggningen under de 16 år den var i bruk. Man arbetade 6 timmar, var ledig 6, osv. Manskapet bodde i baracker inom området och kunde inte ta sig därifrån. De undertecknade ett tysthetsavtal och erhåller fortfarande en viss pension från ryska staten. Detta gör att det är oerhört svårt att få reda på fakta. Man vill ju även få uppgifter kontrollerade innan man vågar tro på allt som sägs.

Väl inne i det allra heligaste, kontrollrummet, fanns fortfarande en del varningsskyltar på väggarna. I detta rum hade i vart hörn funnits ett kontrollbord. Kontrollorgan från de fyra olika stationerna behövde aktiveras samtidigt för att en avfyrning skulle kunna ske och det var alltså omöjligt för en ensam galning att utföra detta. För att kunna avfyra en raket behövdes klarsignal från 10 olika militärer. Raketerna var riktade mot t ex England, Spanien, Turkiet och ändrades allteftersom hotbilden förändrades. Varje raketspets bar en atomladdning flera gånger större än de bomber som fälldes mot Hiroshima och Nagasaki!

Vi följde sedan guiden i långa korridorer och efter att ha krupit, klättrat genom ett ganska trångt håll så stod vi längs väggarna runt om en krater, 26 m djup, där en av raketerna befunnit sig. Man hade haft hissar för att kunna ta sig upp och ner till raketens olika partier. Ovanför oss fanns en kupol vars ovansida varit täckt av flytande glas. Efter att ha krånglat oss tillbaka genom hålet fördes vi till det rum där dieselmotorn fortfarande var kvar. Under de 16 år basen var i drift, hade det alstrat all den ström som området haft behov av. Efter det att basen övergivits och raketerna forslats tillbaka till Ryssland, hade allt kvarlämnat material" tagits om hand" av litauererna. Men dieselmotorn var för stort för att kunna transporteras bort genom de underjordiska gångarna.

Amerikanerna hade med hjälp av satelliter och spaningsplan lokaliserat raketbasen och ett avtal slöts mellan de olika blocken om en kärnvapenfri zon närmast gränserna. Detta var ett led för att få till stånd ett slut på det kalla kriget.

Lin i växtföljden 2003

Sven-Erik Larsson, Rikskonsulent

Med de höga priser som nu råder på linfrö har det sällan varit så lönsamt att odla oljelin. Just nu kan man som odlare få minst 2,25 kr/kg och det är en bra bit över rapsen. Det finns idag inga tecken på ett sänkt pris till nästa år om inte den svenska kronan spökar till det. Det finns oljepressare som redan nu kontrak-

terar 2003 års skörd för 2,25 kr/kg. Efterfrågan på den svenska marknaden är mycket stor och det gäller både linolja och linfrökaka. Skörderesultaten blev mycket bra i Östergötland och i Mellansverige.

Lin är fortfarande en av de bästa förfrukterna före sådd av vete, både höst och vår. Enligt många bedömare uppgår merskörden till minst 2 000 kg/ha med lin som förfrukt än med stråsäd. Om man lägger den skördeökningen på linkalkylen och möjligheten att köra Round Up innan skörd framstår linet som ett bra alternativ även 2003.

Marknadsläget

Det är fortfarande ett väldigt uppsving för linfrö och oljeväxtfröer på världsmarknaden. På Winnipegbörsen är priset i skrivande stund 442 CAD eller 2,57 kr/kg (kurs 5,82) för poster om 20 ton. Det höga priset är säkert delvis en konsekvens av att stora arealer oljelin står oskördade i Kanada på grund av den tidiga vintern. Skördarna inom EU och Kanada blev sämre än förväntat och det har hjälpt fröpriserna att stiga. Världsmarknadspriset på linolja har stigit under det senaste året. Det ligger nu över 6 kr/kg. Det finns en hel del linfrökaka i Sverige som det tidigare har varit svårt att avsätta. Men nu är det stor efterfrågan inte minst för export. I Sverige borde både köttdjursuppfödare och hästuppfödare uppmärksamma linfrökakans fördelar inte minst för dess innehåll av omättat fett i stället för "fet" havre. Även dess stora innehåll av antioxidanter är nyttigt både för människor och för djur. Även i mjölkproduktion fungerar den bra enligt utförda försök. Den passar bra i ekologisk produktion med högt proteininnehåll, över 30 % och med högt energivärde.

Taurus bäst i år

Det lades ut tre försök i Götaland och Svealand och ett försök med bistånd av Fröfonden i Örebro under 2002.

Sorten Niagara verkar inte klara de förväntningar som vi ställt på den. Taurus som marknadsförs av Scandinavian Seed är en holländsk sort och har återigen visat framfötterna. Med det fina vädret har det inte varit någon nämnvärd skillnad i mognadstid. Flanders och Taurus är de klart bästa sorterna. Trots att

det var gynnsamma betingelser så rapporteras från Frökontrollen att det finns mycket smitta av Alternaria. Hög smitta kan påverka grobarheten och uppkomsten allvarligt men även i senare skeden. Resterande smitta efter betning skall vara högst 5 % för att kunna certifieras så kontrollera ditt eget utsäde.

Relativ fröskörd för oljelinsorter OS-917 och ett länsförsök, mätare Flanders, Götaland och Svealand 1995-2002. (antal försök) 9 % vh.

Sort	2002		1995-2002	
Flanders	100	(4) 3101 kg/ha	100	(31) 2443 kg/ha
Antares	98	(4)	95	(31)
Niagara	86	(4)	94	(19)
Taurus	106	(4)	111	(14)

Några egenskaper för aktuella sorter 2003

	Antares	Flanders	Niagara	Taurus
Planthöjd	Medel	Medel	Kort	Medel
Frömog	Tidig	Medelsen	Tidig	Medelsen
Fröskörd	Medel	Hög	Medel	Hög
Stjälkstyrka hög	Hög	Hög	Hög	Hög
Tusen-kornvikt, g	8	6	7	7

Linberedningskurser

Våra linkurser i Vuxenskolans regi börjar i vecka 17, omfattar 30 lektionstimmar fördelade på hela året.

Vi bereder linet från skörd till garn både på gammalt traditionellt vis och modernt maskinellt. Lite historik och lite skrock och skrönor berättar vi också.

Förfrågan och anmälan senast 12 april till: Vuxenskolans Svalöv 0418-66 35 79

Vuxenskolans Vollsjö-Sjöbo 0416-342 00 eller Ruth Olsson 0416-12 230

Kom med i vår gemenskap.

Linodling år 2003

Jan Lindberg, Värmö, Billeberga odlar spånadslin för ryckning.

Linet är urgammalt och hypermodernt

Ruth Olsson

Vid slutet av 1800-talet hade också kvinnorna ett inrutat arbetsschema liksom nu, men på ett

helt annat sätt. Då berodde mycket av familjens och hemmets ekonomi och status på husmors kunnande och planering efter årstiderna. Linet skulle vara färdigberett till "Mickelsmäss". Då skulle ullen spinnas innan julförberedelserna började. Efter trettondedagen började man spinna linet. Husmor spann den finaste lintågan. Barnen fick tidigt lära sig spinna på de grova blånorna. Man hade oftast bara en ljuskälla i rummet, antingen den öppna spisen eller en fotogen- eller oljelampa. "För att spinna behöver man inget lyse" är ett gammalt ordspråk. Då och då klädde man sig i söndagskläder, tog sin spinnrock och sitt lin, gick till grannfrun eller hade själv "spinnegille". Alla gifta kvinnor oavsett ålder satt i samma rum och spann. Alla ogifta och flickor satt för sig själva. Den första riktiga lintågan en ung flicka spann satte hon upp över dörren. Linet skulle vara färdigspunnet före "Vårfrudagen". Sedan skulle garnet tvättas i björkaska, därefter blekas ute i vårsolen. Antingen låg det på marken eller hängdes upp mellan två käppar på väggen.

"Spinn, spinn, spinn dotter min

i morgon kommer friarn din

Å dottern spann

Å tåren rann

Men aldrig kom den friarn fram."

Idag ser det helt annorlunda ut. Nu bereder vi och spinner vårt lin som hobby. För att vi vill utföra något med våra händer och linet är ett underbart material att arbeta med. Vi inte bara väver utan virkar och stickar också av lin, allt efter egen fantasi. Vi vill också behålla dessa fina färgskiftningar, så blekning är otänkbart. Idag har de unga flickorna sin spinnrock i finrummet och spinner medan pojkvännen sitter bredvid och ser sportevenemang på TV. "Än idag gamla spinnrocken spinner, spinner drömmar om lyckan ...."

Kan man göra papper av linhalm?

Jan Lindberg

Forts från *Linum* hösten 2000

Målsättningen var att använda och hitta konventionella riv- och hackmaskiner som redan fanns på marknaden. Hela maskinmarknaden undersöktes, och ett 10-tal olika rivare och hackare provades, med skiftande resultat, ing-

enting blev riktigt bra. Gemensamt för alla maskiner var att eggarna och knivar anlöptes och blev skända på löpande band. Vi var tvungna att hitta något annat.

Thore Denward har en gammal bekant som jobbar på KAMAS i Vellinge, Tomas Edholm. Vi sökte upp honom, berättade om projektet. Han tyckte att det var intressant, och det beslöts att sätta upp en provisorisk linje. Målet ställdes in på att få ner hel halm till 4 mm långa fibertrådar. Det blev många timmars stötande och blötande. En del idéer prövades på labbmaskiner.

Till slut kom vi fram till en gemensam lösning. Halm skall läggas upp som en 50 mm tjock matta, som sedan matas in i en kvarn. Kvarnen slår sönder halmen. Det som kommer ut ur kvarnen rengörs från skävor och damm. Tomas Edholm var en fantastisk man till att kunna hantera tejp. Jag har aldrig sett någon tejpa ihop en anläggning, som dessutom fungerar. Det var precis vad vi gjorde. Provkörningen varade i 4 timmar. För detta behövdes 5 man till att mata maskinen jämnt. En fullständig dokumentation genomfördes. Olika fraktioner plockades fram, vägdes och beräknades för att få fram hur mycket av halmen som var användbart. Vi gjorde också provkörning på två olika sorters lin.

Kvaliteten på linfiber är mycket skiftande. En av sorterna gav ingen fiber utan bara damm och skävor, medan den andra hade ett innehåll på 25 % användbar fiber. Blue Chip och Antares heter sorterna vi provade.

Pappersskolan har nu ett material som är så pass bra att pappersmaskinen kan köras på olika recept. Vi hade nått vårt mål att få fram ett papper som dessutom är bra.

Man lyckas dessutom med att bleka fibern på ett miljövänligt sätt. Det upptäcktes också att rentvättad, blekt linfiber inte möglar. Det lades ett blött prov i en plastpåse. Än idag, 4 år senare, är detta provet intakt.

Nu är vi redo för industrialisering av projektet. Då måste vi hitta maskiner som är lämpliga. Thore har ytterligare en god vän som jobbar i Bryssel, och efter ett samtal med honom så blir vi lotsade till en kille i Holland. Han tillverkar maskiner för att frilägga fibern på kasserade spånadslinsodlingar. Fibern skickas till USA, för att användas i sedeltillverkningen. Thore och jag åker till Holland och träffar

ett par olika personer som är konstruktörer. Hemlighetsmakeriet är totalt. Vi blev bjudna tillbaka 8 månader senare för att se en industri igång. Under tiden blev vi uppringda av ett företag som heter TERMOCELL i Göteborg. Man tillverkar isoleringsmaterial av träfiber. Företaget har en hög miljöpolicy, därför vill man ha in ytterligare isoleringsalternativ, som t ex linfiberisolering. Matta att dreva fönster och dörrar med är en produkt som är ytterst attraktiv, Företaget erbjöd sig att stötta upp finansieringen med 25 %. **Detta är en dröm som nästan aldrig händer.**

3 månader senare erbjuder Holland oss att flytta hit en anläggning, som skulle plockas ner. Istället för att ta den till Holland först, kunde vi lika gärna plocka hit anläggningen. Precis i detta känsliga skede börjar TERMOCELL att dra öronen åt sig. Anläggningen kom inte hit, eftersom de inte ville ställa upp med finansiering. Någon andra resa till Holland blev heller inte av.

Vi letar fortfarande efter intresserade som är villiga att ställa upp med finansiering för att kunna förverkliga en sådan satsning. Allting är arkiverat, och kan plockas fram när som helst för den som är intresserad.

Som alla kanske förstår handlar det om en mångmiljoninvestering. Det är kanske det som gör att investerare inte vill satsa på denna industri.

Hoppet om att det fortfarande ska bli någonting är inte ute än. Just nu har jag färdigställt ett utsädesrenseri som kräver sin tid. Dessutom har jag ett fjäderfäslakteri som kräver mycket tid. Därför har jag inte resurser att lägga någon som helst tid på linprojektet just nu.

Vill du bli medlem i Skånelin?

Enklast sätter du in årsavgiften, 70 kr på Skånelins pg-nr 44 44 63-4.

Vill du veta mer om Skånelin?

Kontakta:

Ruth Olsson, Omma 2, 275 39 Sjöbo

Tel 0416-122 30

Bokning av "Brydestuan"

Solgerd Nilsson, Harrie 32, 244 33 Kävlinge

Tel 046-73 26 74

LOPPIS FÖRSÄLJNING

I anslutning till Spinnegillet på Lilla Rödde museum lördagen den 3 maj 2003-02-04 De som vill bli av med sådant som kanske bara ligger och tar plats och inte används kan nu ta chansen och försöka sälja det. Det kan vara: garner (lin o ull), redskap för beredning, spinning, vävning, knyppling osv, osv. Även färdiga alster, gamla eller nya.

Frågor besvaras av Lilian Lugné, Gråbergsgatan 2, 271 36 Ystad. Tel 0411-.14 997, e-mail: lilian.lugné@telia.com

REPSLAGNING MED LIN

Den 17 och 18 maj anordnas en repslagningskurs i Brydestuan där du får möjlighet att lära dig spinna förgarn och slå rep av lin.

Kursledare är Lilian Viksten från föreningen *Handslaget och Repslagarföreningen i Älvängen*. Anmälan senast v 16 till Camilla Høst 040-611 59 31. Deltagarantal max 12 personer. Kostnad 400 kr.

Ta med dig färdighäcklat lin.

